

Igors Dmitrijevs gegn Lettlandi

Dómur frá 30. nóvember 2006

Mál nr. 61638/00

8. gr. Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu

9. gr. Hugsana-, samvisku- og trúfrelsi

34. gr. Kærur einstaklinga

Lagaheimild fyrir frelsissviptingu. Kærufrestur. Fangar. Bréfaskipti. Raunhæf beiting kæruréttar.

1. Málsatvik

Kærandi, Igors Dmitrijevs, er með varanlegt dvalarleyfi í Lettlandi. Hann er fæddur árið 1971 og búsettur í Riga. Í júní 1999 var hann handtekinn vegna gruns um alvarlegt kynferðisbrot og settur í fangaklefa í höfuðstöðvum lögreglunnar í Riga. Að hans sögn var reynt að knýja fram játningu hans með barsmíðum og annarri slæmri meðferð. Þá var honum haldið þar í tímabundinni einangrun við aðstæður sem að hans mati jafngiltu ómannúðlegri meðferð. Að hans sögn var honum ekki færður matur fyrstu tvo dagana í gæslu lögreglu. Þremur dögum eftir handtöku var hann úrskurðaður í gæsluvarðhald og fluttur í aðalfangelsi borgarinnar. Kærandi lagði tvisvar fram formlegar kvartanir vegna aðstæðna í varðhaldinu en kröfum hans var hafnað í bæði skiptin.

Þrisvar sinnum á tímabilinu 10. febrúar til 15. nóvember 2000 óskaði kærandi eftir því fyrir dómi að honum yrðu heimiluð bréfaskipti við móður sína. Þeim beiðnum var öllum hafnað. Í júlí sama ár leitaði hann einnig heimildar til að taka þátt í trúarsamkomum innan veggja fangelsisins. Því var hafnað af héraðsdómi með vísan til þess að fangelsisýfirlögd töldu sér ófært að tryggja einangrun fanga á meðan slíkar athafnir stæðu yfir.

Á meðan kærandi sat í gæsluvarðhaldi setti hann sig í samband við Mannréttindadómstólinn þar sem hann hugðist leggja fram kæru. Starfsmenn skrifstofu dómstólsins leiðbeindu honum og sendu honum nauðsynleg fylgiskjöl kæru. Kæranda barst erindið en það hafði verið opnað af fangelsisýfirlögdum. Í kjölfarið fór hann þess á leit við fangelsisýfirlögd að sér yrðu afhent afrit gagna úr skýrslum um mál hans. Þessu var hafnað.

Í ágúst 2000 fór kærandi þess á leit við fangelsisýfirlögd að þau sendu Mannréttindadómstólnum beiðni hans um að málið yrði tekið fyrir. Að hans sögn neituðu fangelsisýfirlögd að áframsenda hana vegna kostnaðar sem hlytist af því. Einn stjórnenda fangelsisins tjáði honum jafnframt að hann þyrfti að óska heimildar þess héraðsdómara sem tæki mál hans fyrir, áður en hann sendi beiðni sína til Mannréttindadómstólsins.

Í lok febrúar 2001 var kærandi dæmdur til þriggja ára og sex mánaða langrar fangelsisvistar fyrir alvarlegt kynferðisbrot. Niðurstaðan var staðfest hjá áfrýjunardómstól. Áfrýjun kæranda til Hæstaréttar var hafnað. Kærandi var látinn laus í desember 2002.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram í fyrsta lagi að aðstæður varðhalds og gæsluvarðhalds hefðu ekki uppfyllt skilyrði sáttmálans og því hefði verið brotið í bága við 3. gr. hans. Í öðru lagi hélt hann því fram að lagastoð hefði skort fyrir gæslu hans í einangrun á lögreglustöð í kjölfar handtöku og hefði með því verið brotið í bága við 1. mgr. 5. gr. Í þriðja lagi hélt hann því fram að brotið hefði verið í bága við 1. mgr. 6. gr. vegna lengdar málsmeðferðar auk þess sem hún hefði ekki verið sanngjörn. Í fjórða lagi hélt hann því fram að brotið hefði verið í bága við rétt hans til bréfaskipta samkvæmt 8. gr. Í fimmta lagi hélt hann því fram að brotið hefði verið í bága við 9. gr. þar sem honum var bannað að taka þátt í trúarlegum athöfnum innan veggja fangelsisins. Í sjötta lagi hélt hann því fram að sér hefði verið mismunað og þar með hefði verið brotið í bága við 14. gr. Að lokum hélt hann því fram að brotið hefði verið í bága við 34. gr. um kærur einstaklinga vegna hindrana á rétti hans til að koma kæru til Mannréttindadómstólsins.

Niðurstaða

Dómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu að krafa kæranda samkvæmt 3. gr. væri ekki tæk til efnismeðferðar þar sem hún barst ekki innan 6 mánaða tímafrests samkvæmt 35. gr. sáttmálans. Kröfur kæranda samkvæmt 5., 6. og 14. gr. lýsti dómstóllinn einnig ótækar þar sem þær voru illa grundaðar. Kröfur kæranda samkvæmt 8., 9. og 34. gr. voru hins vegar teknar til efnismeðferðar.

Um 8. gr.: Dómstóllinn benti á að bann við bréfaskiptum kæranda við móður sína teldist takmörkun á rétti hans til bréfaskipta sem verndaður væri af 8. gr. sáttmálans. Sem slík byggði hún á reglum stjórnvalda þar sem tilgreint væri að allar bréfaskriftir fanga við fjölskyldur sínar væru háðar heimild fangelsisyfirvalda hverju sinni. Þar sem engin nánari lýsing væri á valdmörkum yfirvalda við veitingu slíkra heimilda var það mat dómstólsins að sem slík veitti heimildin yfirvöldum of mikið svigrúm við slíka ákvarðanatöku. Einróma álit dómstólsins var því að umræddar reglur samræmdust ekki kröfum sáttmálans og því hefði verið brotið í bága við 8. gr. sáttmálans.

Um 9. gr.: Dómstóllinn benti á að bann við þátttöku í trúarlegum athöfnum innan veggja fangelsisins teldist án efa vera takmörkun á rétti kæranda til að rækja trú sína eða sannfæringu, hvort heldur einslega eða í samfélagi við aðra, opinberlega eða á einkavettvangi, með guðsþjónustu, boðun, breytni og helgihaldi eins og kveðið væri á um í 9. gr. sáttmálans. Á þeim tíma sem um ræddi hefðu landslög ekki kveðið á um iðkun trúar fanga á meðan þeir biðu þess að mál þeirra yrði tekið fyrir. Að mati dómstólsins hefði umrædd takmörkun því ekki átt sér lagastoð eins og kveðið væri á um í sáttmálanum. Einróma niðurstaða dómstólsins var að með þessu hefði verið brotið í bága við 9. gr. sáttmálans.

Um 8. og 34. gr.: Hvað varðaði opnun og eftirlit með bréfum dómstólsins til kæranda benti dómstóllinn á að ekki væri mælt fyrir um slíkar aðgerðir í lögum eins og áskilið væri 2. mgr. 8. gr. sáttmálans. Einróma niðurstaða dómstólsins var að með þessu hefði því verið brotið í bága við 2. mgr. 8. gr. sáttmálans. Þá taldi dómstóllinn að synjun yfirvalda um að áframsenda beiðni kæranda til dómstólsins hefði falið í sér hindrun á raunhæfri beitingu kæruréttar einstaklinga. Að vísu gerði sáttmálinn ekki þá kröfu til aðildarríkja að greiða kostnað af bréfaskriftum fanga en efasemdir gætu hins vegar vaknað þegar réttur þeirra til bréfaskrifta væri verulega takmarkaður vegna skorts á fjármagni. Slíkt ætti við í máli kæranda þar sem umrædd beiðni hefði verið eitt nauðsynlegra fylgiskjala kæru eins og kveðið væri á um í reglum dómstólsins. Einróma niðurstaða dómstólsins var að með endurteknum neitunum á að áframsenda beiðni kæranda til dómstólsins hefði verið brotið í bága við 34. gr. sáttmálans.

Hvað varðaði fullyrðingar yfirvalda um að kærandi þyrfti að óska heimildar héraðsdómara áður en hann sendi beiðni sína til dómstólsins þá taldi dómstóllinn staðfest að slíku hefði verið haldið fram. Í ljósi þess að kærandi var berskjaldaður gagnvart yfirvöldum og háður þeim á ákveðinn hátt taldi dómstóllinn þessar fullyrðingar jafngilda hindrun á raunhæfri beitingu réttar samkvæmt 34. gr. Einróma niðurstaða dómstólsins var að með þessu hefði því verið brotið í bága við 34. gr. sáttmálans.

Þar sem kærandi krafðist ekki miskabóta samkvæmt 41. gr. sáttmálans taldi dómstóllinn ekki ástæðu til að dæma honum slíkar bætur.